

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Handlingsplan – Handling för hälsa 2008 - 2010

Föredragande landstingsråd: Birgitta Rydberg

Ärendet

Centrum för folkhälsa har inkommit med Handlingsplan - Handling för hälsa 2008 – 2010 för Stockholms läns landsting.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anta handlingsplan - Handling för hälsa 2008 – 2010.

Stockholms läns landsting antog 2005 en folkhälsopolicy. Den baseras på de nationella folkhälsomålen tillsammans med regionala hälsodata och pekar ut en långsiktig inriktning för landstingets hälsoarbete.

En parlamentarisk arbetsgrupp med representation för alla partier utsågs av landstingsstyrelsen för att utgöra styrgrupp för utvecklingen av folkhälsopolicyn. Folkhälsopolicyn är grunden för handlingsplanen men i arbetet har direktiven varit att konkretisera målen. Särskilt utpekade har varit att lyfta fram landstingets ansvar för hälsofrämjande sjukvård. Detta dokument, Handling för hälsa, pekar ut prioriterade insatser för att arbeta enligt folkhälsopolicyn under perioden 2008-2010. Vissa insatser gäller alla landstingets verksamheter, medan andra riktar sig till specifika förvaltningar och bolag. Handling för hälsa baseras förutom på landstingets Folkhälsopolicy av aktuella hälsodata och politiska prioriteringar. För att folkhälsoarbetet ska bli långsiktigt och lyhört för aktuella behov, ska dokumentet återkommande revideras och förnyas varje mandatperiod.

Landstinget har enligt hälso- och sjukvårdslagen skyldighet att arbeta med förebyggande insatser. En kartläggning av omfattningen vid sjukhusen pekar

Bilaga

Handlingsplan – Handling för hälsa 2008 -2010

LS 0806-0649

på behov av förbättrade insatser. Landstingsfullmäktige har därför utvecklat ägardirektiven för sjukhusen i detta avseende och landstingsstyrelsen har ansökt om medlemskap i nätverket hälsofrämjande sjukhus för att stimulera erfarenhetsutbyte och lärande av andra. Inom primärvården bedrivs en hel del förebyggande arbete såväl primärpreventivt som sekundärpreventivt. Det finns dock möjligheter att ytterligare utnyttja de mänskliga möten som sker med individuell rådgivning och stöd till hälsofrämjande levnadsvanor. Vårdprogram och läkemedelsrekommendationer innehåller även råd beträffande levnadsvanor men fortfarande finns potential att utöka detta stöd. FaR-projektet för ökad fysisk aktivitet och utbildning inom primärvården är viktiga inslag.

Handlingsplanen vänder sig till såväl landstingets alla förvaltningar och bolag som utförare samt till landstingets politiker som ägare. Alla insatser har tydliga mottagare, vilka är ansvariga för att insatserna genomförs och följs upp. Handling för hälsa gäller under åren 2008–2010. År 2011 görs en uppföljning och en ny plan arbetas fram.

Handlingsplanen och folkhälsopolicyn ska varje år på ett samlat sätt följas upp i landstingets årsredovisning och redovisas för Landstingsstyrelsen. Varje nämnd och styrelse är ansvarig för att följa upp att insatser som ligger inom respektive verksamhetsområde genomförs.

År 2011 ska Handling för hälsa samlat följas upp avseende måluppfyllelse och erfarenheter från genomförandet.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 20 augusti 2008.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 16 september 2008.

Mp-ledamoten antecknade följande särskilda uttalande:

”Miljöpartiet de Gröna ställer sig bakom antagandet av handlingsplanen. I dokumentet finns dock ingen tidplan framtagande av mål och delmål. Inte heller någon budget finns avsatt för förslagets genomförande.

I dokumentet kan heller inte utläsas om genusperspektivet kommer att beaktas varför vi även påtalar detta.

Vi förutsätter att ovanstående kommer att beslutas om i särskild ordning.”

Bilaga

HANDLING FÖR HÄLSA

Handlingsplan för landstingets folkhälsopolicy 2008 – 2010

Handling för hälsa 2008-2010

Bakgrund

Stockholms läns landsting antog 2005 en folkhälsopolicy. Den baseras på de nationella folkhälsomålen tillsammans med regionala hälsodata och pekar ut en långsiktig inriktning för landstingets folkhälsoarbete. Policyn har fem målområden:

1. Goda livsvillkor
2. God miljö
3. Goda arbetsförhållanden
4. Hälsosamma levnadsvanor
5. God psykisk hälsa

Policyn har också två huvudstrategier:

- att arbeta för en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
- att samverka kring hälsa med andra aktörer i länet

I enlighet med folkhälsopolicyn ska alla förvaltningar och bolag inom SLL:

- Ha en aktuell handlingsplan med uppföljningsbara mål för arbete med folkhälsopolicyn
- Integrera folkhälsoperspektivet med annat utvecklingsarbete
- Följa upp eget arbete med folkhälsopolicyn och redovisa i årsredovisning
- Utifrån folkhälsopolicyn ställa krav på samverkansaktörer och leverantörer

Handlingsplanen prioriterar insatser

Folkhälsopolicyn ligger fast. Detta dokument, Handling för hälsa, pekar ut prioriterade insatser för att arbeta enligt folkhälsopolicyn under perioden 2008-2010. Vissa insatser gäller alla landstingets verksamheter, medan andra riktar sig till specifika förvaltningar och bolag. Handling för hälsa baseras på Stockholm läns landstings Folkhälsopolicy, aktuella hälsodata och politiska prioriteringar. För att folkhälsoarbetet ska bli långsiktigt och lyhört för aktuella behov, ska dokumentet återkommande revideras och förnyas varje mandatperiod.

För hela landstinget 2008-2010

Handlingsplanen vänder sig till landstingets alla förvaltningar och bolag som utförare och till landstingets politiker som ägare. Alla insatser har tydliga mottagare, vilka är ansvariga för att insatserna genomförs och följs upp. Handling för hälsa gäller under åren 2008–2010. År 2011 görs en uppföljning och en ny plan arbetas fram.

Anvisningar

Genomförande av Handling för hälsa

Insatserna i denna handlingsplan gäller förvaltningar och bolag inom Stockholms läns landsting. Handling för hälsa bidrar till att landstingets folkhälsopolicy genomförs.

Varje förvaltning/bolag ansvarar för att genomföra de insatser som berör den egna förvaltningen/bolaget. Vissa insatser kan kräva samverkan både inom landstinget och med externa aktörer.

Landstingets ansvar för folkhälsoarbete

Ett antal lagar och regeringsbeslut bildar tillsammans en grund för folkhälsoarbetet. Folkhälsa är ett ansvar för många olika aktörer och samarbete är en nödvändighet. Landstingets förvaltningar och bolag kan på olika sätt bidra till bättre hälsa i länet. Hälso- och sjukvården har en särställning i detta arbete.

Hälso- och sjukvårdslagen 1982:763 ger sjukvården ansvar för förebyggande arbete samt ett uppdrag att överföra kunskap om samband mellan samhälle, hälsa och ohälsa. Andra lagar som relaterar till folkhälsoarbete är Alkohollagen, Arbetsmiljölagen, Livsmedelslagen, Miljöbalken, Plan- och bygglagen, Skollagen, Smittskyddslagen, Socialtjänstlagen, Strålskyddslagen, Tandvårdslagen och Tobakslagen.

Den nationella folkhälsopolitiken, *Mål för folkhälsan, 2002/03:35*, fastslog de viktigaste bestämningsfaktorerna för hälsan i elva målområden och betonade behovet av ett brett samhällsengagemang. Hälso- och sjukvården kan inte ensam åstadkomma allt som behövs för ett effektivt hälsofrämjande och förebyggande arbete, utan alla politiska områden förväntades bidra. Nuvarande regerings proposition *En förnyad folkhälsopolitik, 2007/08:110* slår fast det övergripande målet ”att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen”. Propositionen innehåller även fortsättningsvis de elva målområdena. Det lokala och regionala arbetet betonas för att de folkhälsopolitiska åtgärderna ska lyckas.

Tidplan

Insatserna i denna plan ska vara genomförda till 2010-12-31 om inte annat anges.

Under 2011 ska en ny handlingsplan för perioden 2012-2014 tas fram. Denna ska baseras på uppföljning av Handling för hälsa, nya hälsodata och aktuella politiska prioriteringar.

Uppföljning

Handlingsplanen och folkhälsopolicyn ska varje år på ett samlat sätt följas upp i landstingets årsredovisning och redovisas för Landstingsstyrelsen. Varje nämnd och styrelse är ansvarig för att följa upp att insatser som ligger inom respektive verksamhetsområde genomförs.

År 2011 ska Handling för hälsa samlat följas upp avseende måluppfyllelse och erfarenheter från genomförandet.

Ordlista

I detta dokument förekommer vissa begrepp vars betydelse i detta sammanhang här förklaras kortfattat.

Hälsa – för individen ett tillstånd av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. (bearbetat efter WHO)

Folkhälsa – ett begrepp som används för att beskriva hela befolkningens eller olika befolkningsgruppers hälsotillstånd till skillnad från enskilda individers hälsa.

Hälsa/Folkhälsa – en god hälsa är en resurs för individen medan en god folkhälsa är ett mål för samhället.

Hälsofrämjande insatser – syftar till att bibehålla och stärka människors hälsa.

Sjukdomsförebyggande insatser – är insatser med avsikt att förhindra sjukdom och ohälsa.

Hälsofrämjande hälso- och sjukvård – hälso- och sjukvård som arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande för patienter, medarbetare och samhälle.

Folkhälsoarbete - folkhälsoarbete innefattar planerade och systematiska insatser för att främja hälsa och förebygga sjukdom. Insatserna kan vara riktade till samhälle, grupp och/eller individer.

Livsvillkor (levnadsvillkor) - strukturella faktorer, förhållanden i samhället och omgivningen som påverkar hälsan för individer och grupper.

Livsstil – personliga vanor som individen själv påverkar men där den sociala miljön ofta spelar en stor roll.

Inledning

Det grundläggande hälsoläget hos befolkningen i länet är överlag gott. Aktuell folkhälsorapportering visar att hälsan i ett tjugooårsperspektiv har förbättrats kraftigt i flera avseenden. Länets invånare lever längre och antalet år med fullgod hälsa är stort. Den psykiska ohälsan har minskat, men ligger fortfarande på en hög nivå.

Det är oroväckande att skillnader i hälsa mellan olika grupper är fortsatt stora och ökar, vilket bland annat återspeglas i geografiska skillnader i ohälsa. Åldersförskjutningen i befolkningen, beroende på att de äldre blir allt fler, kan på sikt medföra fler sjuka och större vårdbehov.

Levnadsvanor har stor påverkan på befolkningens hälsa och även här är skillnader mellan olika grupper stora. Det är positivt att andelen rökare minskar men samtidigt oroväckande att alkoholkonsumtion, sexuellt överförbara sjukdomar och fetma fortsätter att öka.

En åldrande befolkning, skillnader i hälsa mellan grupper, ohälsosamma levnadsvanor och sociala, arbets- och miljörelaterade riskfaktorer för ohälsa är några anledningar till att fortsätta utvecklingen av det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

Denna handlingsplan är ett sätt att koppla landstingets mål för folkhälsoarbetet till det aktuella hälsoläget. Insatserna i handlingsplanen är skrivna utifrån folkhälsopolicyns mål. I inledning till varje avsnitt ges en beskrivning av hälsoläget kopplat till målet.

LS 0806-0649

Handling för hälsa: Landstingets insatser 2008-2010

Insatserna är sorterade efter folkhälsopolicyns fem mål och strategin om en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård. Varje insats åtföljs av en figur som visar vilka av folkhälsopolicyns mål som insatsen främst stödjer.

Exempel:

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om			
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

1. Goda livsvillkor

Aktuellt hälsoläge

Den kanske mest oroväckande utvecklingen i ett länsövergripande perspektiv är de fortsatt ökande hälsoskillnaderna mellan olika kommuner och stadsdelar. Folkhälsorapport 2007 visar på betydande skillnader exempelvis när det gäller medellivslängd och förekomst av psykisk ohälsa, övervikt och andel dagligrökare. Uppenbarligen finns också ett utanförskap bland grupper av utrikes födda som slår igenom på ett stort antal hälsoutfall, även om denna grupp är mycket heterogen. Analyser av socialt och ekonomiskt utsatta grupper visar att det bland dessa finns vårdbehov som inte tillgodoses, exempelvis som att avstå från vård eller tandvård av ekonomiska skäl.

Prioriterade insatser för att främja goda livsvillkor

1.1 Samverkan kring hälsa mellan landsting och kommuner

Insats: Landstinget ska tillsammans med kommuner/stadsdelar identifiera hälsofrämjande insatser som syftar till att minska ohälsa relaterad till livsvillkor och livsstil.

Ansvarig för genomförande: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Samverkan om livsstilsrelaterad hälsa och ohälsa ska utvecklas mellan Stockholms läns landsting (SLL) och länets kommuner och stadsdelar. I enlighet med resultaten från Folkhälsorapport 2007 är det av särskild vikt att uppmärksamma alkohol, övervikt, psykisk ohälsa, sexuell hälsa, stress samt äldres och utrikes föddas livsstilsrelaterade ohälsa. Den kunskap vården har om levnadsvanors betydelse för hälsan ska tas tillvara i samarbete med andra aktörer. I första hand ska samverkan ske med de kommuner och stadsdelar som har störst behov. Barns uppväxtförhållanden är ett prioriterat område i många kommuner. Barns psykiska hälsa ur ett barnrättsperspektiv ska särskilt lyftas fram.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om			
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

LS 0806-0649

1.2 Motverka ojämlikhet i hälsa relaterad till sociala faktorer

Insats: Landstinget ska erbjuda kommuner/stadsdelar och andra aktörer kunskapsutbyte och information kring möjliga åtgärder baserat på samband mellan sociala faktorer, arbetslivsfaktorer och hälsa/ohälsa.

Ansvarig för genomförande: Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Landstinget ska genomföra utbildningar och informationsinsatser riktade till vidareförmedlare och aktörer i kommuner och i regionen. Målet är att förmedla kunskap om samband mellan sociala faktorer, arbetslivsfaktorer och hälsa/ohälsa bland annat baserat på Folkhälsorapport 2007, Arbetshälsorapport 2007 och lokala förutsättningar. Landstinget ska också vara en resurs vid planering och genomförande av åtgärder.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om			
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

1.3 Hälsoinformation till utsatta grupper bland utrikes födda

Insats: Hälsoinformation riktad till vissa riskgrupper ska utvecklas under perioden

Ansvarig för genomförande: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, Kommunikationsavdelningen landstingsstyrelsens förvaltning

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: I Folkhälsorapport 2007 och Arbetshälsorapport 2007 pekas vissa grupper ut som särskilt utsatta. Denna kunskap kan användas för att utveckla hälsoinformation som riktar sig specifikt till dessa grupper. Arbetet ska ske i samverkan med berörda grupper och relevanta aktörer som kommuner och frivilligorganisationer. För att hälsoinformation ska vara verkningsfull krävs att dessa insatser ingår i ett sammanhang och kompletteras med insatser för stödjande miljöer.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om			
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

1.4 Hälsokonsekvensbeskrivningar (HKB)

Insats: En metod ska utvecklas för att utföra hälsokonsekvensbeskrivningar inför beslut av strategisk karaktär i landstingets förvaltningar och bolag

Ansvarig för genomförande: Regionplane- och trafikkontoret (RTK)

Ansvarig för uppföljning: Regionplane- och trafiknämnden

Kommentar: En metod för att utföra HKB utvecklas i samband med framtagande av ny regional utvecklingsplan (RUFS). Metoden ska på sikt kunna användas som stöd för större beslut och peka på hälsokonsekvenser

LS 0806-0649

vid strategisk planering inom landstingets verksamhetsområden. HKB ska kunna användas av RTK vid integrering av folkhälsofrågor i regional utvecklingsplanering.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor		God psykisk hälsa

1.5 Kommunikationsstrategi för landstingets folkhälsoarbete

Insats: En kommunikationsstrategi ska tas fram till 2009-06-30

Ansvarig för genomförande: Kommunikationsavdelningen
landstingsstyrelsens förvaltning

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

Kommentar: En kommunikationsstrategi för SLL:s folkhälsopolicy ska tas fram. Strategin ska förmedla rekommenderade arbetssätt och utgångspunkter för att åstadkomma en samlad och förbättrad kommunikation såväl internt som externt. Strategin ska visa hur landstingets förvaltningar och bolag kan förmedla policyns intentioner både till egen personal och till befolkningen via exempelvis hälso- och sjukvården och i lokaltrafiken. Samverkan ska ske med ansvariga för folkhälsopolicyns genomförande.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor		God psykisk hälsa

1.6 Evidensbaserat folkhälsoarbete i SLL

Insats: En checklista för att systematiskt ta till vara evidens- eller forskningsbaserad kunskap vid planering av insatser ska tas fram under perioden.

Ansvarig för genomförande: Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Insatser ska planeras och utföras utifrån bästa tillgängliga kunskap. En checklista kan underlätta ett systematiskt tillvägagångssätt vid planering av interventionsinsatser, exempelvis vid planering av överviktsförebyggande insatser tillsammans med kommuner.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor		God psykisk hälsa

2. God miljö

Aktuellt hälsoläge

Kvaliteten på luft, vatten och boendemiljö är internationellt sett god i regionen. Positivt är också att exponeringen för passiv rökning fortsätter att minska. Vissa luftföroreningar är dock fortsatt höga längs starkt trafikerade gator och vägar. Ozonhalterna är höga i hela regionen och fortsätter att öka, främst beroende på intransport från andra länder. Andelen som anger att de

LS 0806-0649

störs av buller ökar. Det blir allt fler konflikter mellan nybyggnation och krav på god luftkvalitet och god ljudmiljö. Det byggs alltjämt med metoder som inte säkerställer hälsosamma boendemiljöer. Solningsrelaterad hudcancer fortsätter att öka i de flesta åldersgrupper. Befolkningens åldrande kommer att bidra till att öka all miljörelaterad sjuklighet.

Prioriterade insatser för att främja god miljö

2.1 Luftkvalitet i barnmiljöer

Insats: Landstinget ska tillsammans med berörda aktörer arbeta för att uppnå god luftkvalitet i miljöer där barn vistas.

Ansvarig för genomförande: Storstockholms lokaltrafik, Miljöavdelningen landstingsstyrelsen förvaltning, Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

Kommentar: Luftkvalitet i miljöer där många barn vistas, som förskola och skola, ska vara starkt prioriterat i landstingets arbete med luftkvalitet.

I Stockholms län går nästan 44 000 barn i skolor som ligger så nära högtrafikerade gator och vägar att de löper en fördubblad risk för att få försämrad utveckling av lungfunktionen. Den yttre luftkvaliteten påverkar också luftens kvalitet inomhus. Skolmiljön är barnens arbetsmiljö och omfattas även av Arbetsmiljölagen. Berörda aktörer är landstingets samarbets- och affärspartners som i något avseende kan påverka luftens kvalitet.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

2.2 Hållbar upphandling

Insats: Ett system för att integrerat beakta hälso-, miljö- och arbetsmiljöaspekter vid upphandling tas fram.

Ansvarig för genomförande: SLL Upphandling

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

Kommentar: Landstingets folkhälsopolicy ska ha samma status som miljöpolicy vid upphandling. Hälsoaspekter vid upphandling kan exempelvis röra ohälsosamma produkter samt fysisk och psykosocial arbetsmiljö. Vid upphandling av verksamhet med anställd personal ska landstingets hälsoplan beaktas.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

LS 0806-0649

2.3 Buller i boendemiljöer

Insats: Landstinget ska i ljudmiljöarbete verka för att hälsoeffekter av buller i bostadsmiljöer uppmärksammas och minimeras

Ansvarig för genomförande: Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Landstinget ska verka för att hälsoeffekter av buller i bostadsmiljöer uppmärksammas av berörda aktörer så att negativ hälsopåverkan av buller kan minskas.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

3. Goda arbetsförhållanden

Aktuellt hälsoläge

Andelen förvärvsarbetande med högstressarbete, det vill säga höga arbetskrav i kombination med bristande inflytande, har ökat betydligt de senaste åren. Detta påverkar i sin tur det allmänna psykiska välbefinnandet och kan resultera i ihållande trötthet och sömnstörningar. Totalt sett är kvinnor mer drabbade av arbetsrelaterad ohälsa än män. Män utsätts å andra sidan för fler riskfaktorer och detsamma gäller personer som är socioekonomiskt utsatta. Positivt är att psykisk ohälsa och värk i rörelseorganen minskar bland de förvärvsarbetande i länet.

Prioriterade insatser för att främja goda arbetsförhållanden

3.1 Friskvård för landstingets personal

Insats: All personal inom landstinget bör erbjudas friskvårdsbidrag och/eller friskvårdstimme.

Ansvarig för genomförande: Landstingets alla förvaltningar och bolag

Ansvarig för uppföljning: Respektive nämnd/styrelse

Kommentar: För vissa personalgrupper kan friskvårdstimme behöva schemaläggas. Landstingets Hälsoplan ska vara utgångspunkt för arbetet och friskvårdsinsatser ska utgå från ett positivt ledarskap och även följas upp i landstingets hälsobokslut.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

3.2 Förebygga allergier och eksem

Insats: Ett arbete ska påbörjas för att successivt minska allergiframkallande produkter och våtarbete i länet.

Ansvarig för genomförande: SLL Upphandling, Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

LS 0806-0649

Kommentar: Allergier och eksem orsakade av allergiframkallande produkter och våtarbete är vanligt i befolkningen och inom vissa yrken till exempel inom vården. Detta har uppmärksammats i rapporten "Tio miljöåtgärder" som beskriver de viktigaste åtgärderna för att förbättra miljörelaterad hälsa i Stockholms län. Landstinget ska aktivt välja bort allergiframkallande produkter vid upphandling samt informera berörda aktörer i länet om risker med exponering för parfym, våtarbete, konserveringsmedel och nickel.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda	God	Goda	Hälsosamma	God psykisk	
livsvillkor	miljö	arbetsförhållanden	levnadsvanor	hälsa	

3.3 Hälsöfrämjande företagshälsovård

Insats: Förebyggande och hälsöfrämjande insatser avseende såväl organisation som individ ska finnas med i upphandlingsunderlag för företagshälsovård.

Ansvarig för genomförande: Personalavdelningen landstingsstyrelsens förvaltning

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

Kommentar: I upphandling av företagshälsovård ska förebyggande och hälsöfrämjande insatser specificeras och erbjudas personalen. Insatser kan baseras på personalenkäter och andra data om arbetshälsa och ha fokus på inflytande och ledning.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda	God	Goda	Hälsosamma	God psykisk	
livsvillkor	miljö	arbetsförhållanden	levnadsvanor	hälsa	

4. Hälsosamma levnadsvanor

Aktuellt hälsoläge

Många i befolkningen är överviktiga. Sedan 2002 har invånarna i länet blivit mer fysiskt aktiva och konsumtionen av frukt och grönsaker har ökat. Trots detta är fortfarande alltför många fysiskt inaktiva och konsumerar inte heller tillräckligt mycket frukt och grönsaker. Detta ökar risken att den positiva utvecklingen gällande vissa stora folksjukdomar bryts och exempelvis hjärt-kärlsjukdomar kan komma att öka. Oroväckande är också att alkoholkonsumtionen fortsätter att öka liksom den alkoholrelaterade sjukvårdskonsumtionen och dödligheten. Hälsö- och sjukvården kan bidra till att minska rökning, minska riskbruk av alkohol och främja fysisk aktivitet. Se därför också insatser under avsnitt 6, Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård.

LS 0806-0649

Prioriterade insatser för att främja hälsosamma levnadsvanor

4.1 Tobaksfritt landsting

Insats: Alla förvaltningar och bolag ska minimera förekomsten av tobaksprodukter och passiv rökning.

Ansvarig för genomförande: Landstingets alla förvaltningar och bolag

Ansvarig för uppföljning: Respektive nämnd/styrelse

Kommentar: En av landstingets huvuduppgifter är att främja hälsa och bota sjukdom. Därför ska inte landstingets lokaler och miljöer främja tobaksbruk. Landstingets kunder och personal ska inte behöva utsättas för hälsoskadlig exponering av tobak som passiv rökning. Tobaksprodukter ska inte heller få exponeras i landstingets miljöer och lokaler.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
------------------	-----------	-------------------------	-------------------------	-------------------

4.2 Landstingets kostpolicy

Insats: Förvaltningar och bolag utvecklar sitt arbete utifrån kostpolicyn

Ansvarig för genomförande: Landstingets alla förvaltningar och bolag

Ansvarig för uppföljning: Respektive nämnd/styrelse

Kommentar: Alla landstingets förvaltningar och bolag ska i tillämpliga delar arbeta utifrån landstingets kostpolicy. Kostpolicyn berör olika aspekter som miljö och hållbarhet, patientarbete och upphandling av ekologiska livsmedel.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
------------------	-----------	-------------------------	-------------------------	-------------------

4.3 Barns övervikt

Insats: Förebyggande lokala insatser avseende övervikt ska dokumenteras och spridas

Ansvarig för genomförande: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Övervikt är ett allvarligt hot mot ungas hälsa och en riskfaktor för framtida ohälsa. Därför ska denna fråga prioriteras i landstingets samverkan med kommuner och stadsdelar. Förebyggande insatser är nödvändiga för barn och ungdomar i alla åldrar. Arbetet ska bygga vidare på erfarenheter från tidigare projekt.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
------------------	-----------	-------------------------	-------------------------	-------------------

LS 0806-0649

4.4 Skjuta upp alkoholdebuten

Insats: Samverka med andra aktörer i regionen i syfte att senarelägga ungdomars alkoholdebut

Ansvarig för genomförande: Centrum för folkhälsa, STAD - Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Landstingets alkoholförebyggande insatser ska prioritera att minska alkoholkonsumtionen hos ungdomar och unga vuxna. En effektiv åtgärd är att senarelägga alkoholdebuten. Landstinget kan kartlägga och sprida kunskap om ungdomars alkoholvanor, utveckla och sprida metoder för att senarelägga och minska alkoholkonsumtion och ta initiativ till samverkan kring förebyggande insatser i alkoholfrågan med andra aktörer i regionen.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om			
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

5. God psykisk hälsa

Aktuellt hälsoläge

Den psykiska ohälsan har länge ökat men har i senaste mätningar minskat. Trots detta ligger den fortfarande på en hög nivå och drabbar i hög utsträckning yngre kvinnor. Förekomsten av psykisk ohälsa är också hög bland personer med en svag position på arbetsmarknaden. Inga större skillnader finns mellan olika socioekonomiska grupper medan psykisk ohälsa är vanligare bland utrikes födda. Bland unga kvinnor ses också en ökning av självrappporterad svår oro och ångest samt självmordsförsök.

Prioriterade insatser för att främja god psykisk hälsa

5.1 Främja barn och ungdomars psykiska hälsa

Insats: Insatser som främjar barn och ungas psykiska hälsa ska spridas.

Ansvarig för genomförande: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, Centrum för Folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Hälsofrämjande åtgärder för psykisk hälsa som exempelvis Vägledande samspel kan förhindra att psykisk ohälsa utvecklas. Då psykisk ohälsa har ökat hos barn och unga är det angeläget att hälsofrämjande och förebyggande insatser utvecklas och sprids i samverkan mellan barnhälsovård, familjecentraler och kommunala förvaltningar. Samverkan ska utgå från lokala samverkansmodeller.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om			
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

LS 0806-0649

5.2 Främja psykisk hälsa i skolan

Insats: Sprida kunskap om metoder som kan användas för att främja psykisk hälsa i skolan

Ansvarig för genomförande: Centrum för folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Många barn och ungdomar, särskilt flickor, lider av psykisk ohälsa. Skolan är en viktig arena för främjande av psykisk hälsa. Landstinget kan utifrån lokala behov sprida information och anordna utbildningar för att öka kunskapen om effektiva och evidensbaserade metoder, till exempel utvärderade antimobbingprogram och program för att öka självkänslan hos flickor.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa	

5.3 Tidig upptäckt av psykisk ohälsa hos nyblivna föräldrar

Insats: Metoder för tidig upptäckt av depression hos blivande och nyblivna föräldrar ska utvecklas och spridas inom mödra- och barnhälsovård

Ansvarig för genomförande: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, Centrum för Folkhälsa

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Depressiva symtom förekommer hos både män och kvinnor i samband med graviditet och efter förlossning i en omfattning av 10-15 procent. Dessa depressioner har visat sig ha effekt på det blivande och nyfödda barnet varför det är viktigt med tidig upptäckt och stöd. Blivande och nyblivna föräldrar har kontakt med mödra- och barnhälsovården och därför är det angeläget att det finns kompetens för upptäckt och stöd inom dessa verksamheter.

	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om				
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa	

6. Hälsofrämjande hälso- och sjukvård – en strategi i folkhälsopolicyn

En av folkhälsopolicyns huvudstrategier är att intensifiera arbetet för en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård. Området är ett av målområdena i den nationella folkhälsopolitiken och arbete pågår på nationell nivå genom Statens Folkhälsoinstitut och Socialstyrelsen samt i det Nationella nätverket för hälsofrämjande sjukhus och andra vårdaktörer. Även i Stockholms läns landsting pågår arbete för att utveckla den egna verksamheten i denna riktning. Det hälsofrämjande arbetet omfattar såväl organisations- som personal- och patientarbete. Hälso- och sjukvården har stora möjligheter att stödja patienter och befolkning till att välja en hälsosam livsstil. För privata

LS 0806-0649

vårdgivare ska ambitionen vara att nedanstående insatser och det hälsofrämjande perspektivet ska tydliggöras i avtal och regelböcker.

Prioriterade insatser för att utveckla en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård

6.1 Incitament för hälsofrämjande arbete

Insats: Incitament för hälsofrämjande åtgärder i primärvården ska utvecklas

Ansvarig: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: System för hälsofrämjande arbete i hälso- och sjukvården behöver utvecklas och prövas. Ersättningssystem för hälsofrämjande insatser kan ha dubbel funktion som incitament och styrmedel för en hälsoorientering av vården. Insatser ska vara möjliga att sprida och systematiskt följa upp.

		Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om		
Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa

6.2 Kvalitetsindikatorer för hälsofrämjande arbete

Insats: Alla nya avtal som skrivs med vårdaktörer ska innehålla kvalitetsindikatorer för hälsofrämjande arbete.

Ansvarig: Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Kvalitetsindikatorer för hälsofrämjande arbete ska införas i avtal med sjukhusen, primärvården, psykiatri och tandvården. Indikatorer för det hälsofrämjande arbetet är avgörande för kvalitetssäkring och kan användas både för intern uppföljning och externa jämförelser.

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
------------------	-----------	-------------------------	--------------------------------	-------------------

6.3 Handlingsplaner för hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Insats: Alla sjukhus och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) ska ha en handlingsplan för utveckling av förebyggande och hälsofrämjande arbete till 2009-12-31

Ansvarig: Respektive sjukhus och SLSO

Ansvarig för uppföljning: Produktionsutskottet, Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: SLL har påbörjat arbete enligt konceptet "Hälsofrämjande hälso- och sjukvård" och handlingsplaner för sjukhusens och SLSO:s hälsofrämjande arbete ska tas fram. En handlingsplan kan fungera som målstyrningsinstrument för det interna utvecklingsarbetet men kan också underlätta jämförelser och uppföljning.

LS 0806-0649

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
---------------------	--------------	----------------------------	----------------------------	----------------------

6.4 Hälsöfrämjande insatser i vårdprogram

Insats: Samtliga befintliga vårdprogram ses över avseende hälsofrämjande insatser.

Ansvarig: Medicinskt programarbete

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

Kommentar: Hälsöfrämjande insatser ska finnas i alla vårdprogram. Detta är nödvändigt som underlag för verksamheternas utveckling av lokala behandlingsriktlinjer, enligt mål 6.5. Vårdprogram ska betona vårdpersonalens ansvar att förmedla kunskap om levnadsvanors betydelse för hälsan. De ska också beskriva ansvarsfördelning och behov av samverkan i det hälsofrämjande arbetet.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
---------------------	--------------	-------------------------	----------------------------	----------------------

6.5 Hälsöfrämjande insatser i behandlingsriktlinjer

Insats: Ett arbete påbörjas med löpande införande och uppdatering av hälsofrämjande insatser i behandlingsriktlinjer på sjukhus och vårdcentraler

Ansvarig: Respektive sjukhus och SLSO

Ansvarig för uppföljning: Hälso- och sjukvårdsnämnden

Kommentar: Uppgifter om hälsofrämjande insatser ska på sikt finnas i alla behandlingsriktlinjer. Detta bör uppmärksammas vid revidering av regelböcker. Anvisningar om evidensbaserade sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande metoder måste vara utförliga och kopplas till personalens vidareutbildning. Ofta anges idag livsstilsmodifikation som första mål innan annan behandling påbörjas, men utan anvisningar för hur det ska göras.

Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om

Goda livsvillkor	God miljö	Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
---------------------	--------------	-------------------------	----------------------------	----------------------

6.6 Dokumentationssystem för hälsofrämjande arbete i hälso-, sjuk-, och tandvården

Insats: Arbetet med ett SLL-gemensamt system för klassificering och dokumentation av hälsofrämjande och förebyggande insatser i journaler ska påbörjas.

Ansvarig: Produktionssamordning landstingsstyrelsens förvaltning

Ansvarig för uppföljning: Landstingsstyrelsen

Kommentar: Ett gemensamt dokumentationssystem ska utvecklas. Ett system innehållande risk- och friskfaktorer samt sökord, diagnos- och

LS 0806-0649

åtgärds-koder är en förutsättning för systematisering och utvärdering av löpande hälsofrämjande vårdarbete.

Goda livsvillkor	God miljö	Denna insats stödjer folkhälsopolicyns mål om Goda arbetsförhållanden	Hälsosamma levnadsvanor	God psykisk hälsa
------------------	-----------	---	--------------------------------	-------------------

Fördjupad information

- Folkhälsopolicy för Stockholms läns landsting
- Många vägar till bättre folkhälsa
- Folkhälsorapport 2007
- Arbetshälsorapport 2007
- 10 miljöåtgärder
- Hälsoläget hos länets ålderspensionärer
- en utgångspunkt för hälsofrämjande åtgärder (Äldrehälsorapport 2008)
- Regeringens proposition; Mål för folkhälsan, 2002/03:35
- Regeringens proposition; En förnyad folkhälsopolitik, 2007/08:110
- www.folkhalsoguiden.se
- www.fhi.se